

Ebatüüpiline peadirigent

Olari Elts: „Kui midagi juhtub, siis kas meie mängime oma Beethovenit ikka nii, nagu oleme alati mänginud, või võtame ka ühiskonnaküsimustes seisukoha?“

Täna õhtul, 6. XII annab Eesti Riiklik Sümfooniaorkester kontserdi Olari Eltsi käe all. Temast saab 2020. aasta sügisel ERSO peadirigent. Vastupandamatu energia, rõõm ja sära, elavus ja toredus. Muusikakriitikud ei ole Eltsi kiites kitsid olnud - olgugi kõik need epiteedid pärit välismeediast. Paavo Järvi on mitu korda öelnud, et dirigent olevat elu teise poole amet. Uuel kunstilisel juhil jääb viiekümnest küll veel mõni aasta puudu. Ametiposti võttis ta üle elavalt legendilt Neeme Järvi, kes pidas orkestri peadirigendi ametit juba kaheksa aastat enne Eltsi sündi.* Energiast pakatav Elts on Eesti dirigentide peres täiesti omanäoline mees. Temas pole esiplaanil ei paavojärvilikku südametemurdjat, eriklasilikku rahvameest ega ka neemejärvilikku jutuvestjat. Olari Eltsi särisev karisma pääseb valla orkestri ees tantsiskledes - ka kõige põhjapoolsem kollektiiv hakkab tema käe all tuld pritsima. Poisikeseliku oleku ja erkse silmavaatega Elts on tuntud maksimalistina, kelle kompromissitu nõudlikkus võib kaasmuusikud hulluks ajada. Ta on tõhus, kiire, töökas ja nõuab sama ka teistelt. Eltsi nime ümbritseb suure revolutsionääri oreool. Tema karjäär sai hoo sisse nüüdismuusika juurest: peaaegu tühjalt kohalt alustas ta 1993. aastal Eestis uue muusika regulaarset esitamist. Festivali „NYJD“ ümber koondunud subkultuur aitas end defineerida sajandi lõpu noortel ja vihastel. Nüüdseks juhatab Elts juba aastakümneid ühesuguse menuga kõikvõimalikku repertuaari, tema kavad on alati põhjalikult läbi mõeldud. Nagu arvustajad märgivad, kõlab ka Beethoveni viies sümfoonia tema käe all värskelt nagu maailma esiettekanne.

Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ees debüteeris Elts 1998. aastal. Vaid 30aastasena algas tema teekond Läti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigendina. Midagi tüütumat kui lõputud nimeloetelud klassikaliste muusikute biograafiates on raske leida, aga ei saa jätta ütlemata, et Läti orkestri peadirigendi ametisse pühitseti ta kontserdiga, mille lõpul ei tahtnud ovatsioonid lõppeda ja tema kõrval laval seisis Mstislav Rostropovištš ise. Täna on kontserdil on Eltsi partner USA pianist Garrick Ohlsson, ainus Chopini konkursi preemia võitnud ameeriklane.

2007. aastal sidus Elts end taas kodumaaga. Temast sai teine mees peadirigendi järel - ERSO peakülalisdirigent. Sama rolli on ta täitnud ka aastatel 2007-2010 Šoti Kammerorkestri ning 2011-2014 Helsingi Linnaorkestri juures. Kunstilise nõustaja töö seob teda nii Bretagne'i orkestri (2006-2011) kui ka Kymi Sinfonietta (alates 2018).

Sirp

06.12.2019

Anne Aavik

9000

[12 13](#)

Rahvuskooper Estonia
Estonia teater

ERSO juhiks valiti Elts kolme kandidaadi hulgast. Orkestrandid hindavad tema avatust ning läbimõeldud visiooni esindusorkestri tuleviku kohta. Kohtusime Eltsiga pärast esmaspäevast ERSO proovi. Elts näib värske ja puhanud, hooletult elegantne, alati kiirustav.

Millal sai teie ametipostivahetus orkestrile teatavaks?

Eks orkester on ju mulle selle ettepaneku teinud - direktori isikus - ja loomulikult ei tehtud seda eile. Kombatud on juba pikalt, seega orkestrile ei ole see mingi saladus.

Räägime siis teie ees laiuvast tööpõllust, mis on ju teile väga hästi tuttav, sest olete ERSO peakülalisdirigent juba 2007. aastast.

Kõigepealt - eks see on mõnevõrra ebatüüpiline olukord. Kui otsitakse peadirigenti, siis tavaliselt tuleb keegi kuskilt kaugemalt, on uus ja värske. Mulle oli see esimene orkester, keda lapsepõlves kuulsin, orkester, kellega olen kasvanud, esimene suur orkester, keda kooli ajal juhatasin ... See on orkester, kes on minust dirigendi teinud. Nüüd on aeg anda oma panus ja koos edasi minna.

Kuidas erineb praegune ERSO 1998. aasta kollektiivist - olgugi et seal mängivad veel mõned samad orkestrandid?

Väga lihtne: ERSO pole kunagi mänginud nii hästi, kui ta praegu mängib. Puhas rõõm on edasi minna!

Kuhu siis veel üldse minna?

Veel paremaks loomulikult! Tegelikult kõik maailma orkestrid mängivad üha paremini. Näiteks Aasias on seis väga hea, seal tekib orkestreid aina juurde. Hiina orkestrid arenevad pöörase kiirusega, publikut tuleb juurde. Vajadus klassikalise muusika järele pigem suureneb. ERSOgi täidab Eestis väga olulist rolli, see on justkui üks katedraale, kuhu eri põhjustel aina rohkem inimesi tahab tulla.

Ja te olete kõik need 21 aastat järjepidevalt ERSOt juhitanud? Ehk Läti perioodil vähem?

Minu kodu on ju alati olnud siin, ka Läti perioodil. ERSOs on väga palju mängijaid, keda ma tunnen seitsmendastkaheksandast eluaastast, muusikakeskkooli aegadest. Oleme koos kasvanud ja NYXD Ensemble'i teinud. ERSO on orkester, keda tunnen kõige paremini, ja orkester tunneb ka mind läbi ja lõhki, nii et kindlasti ei

ole siin pörsas kotis. Aga teisest küljest - see võibki osutuda kõige keerukamaks.

Miks?

Ühtpidi nagu turvaline - tunnen kõiki -, aga kuna kõik tunnevad ka mind, siis võib tunduda, et no mis tal veel ütlemata on. Aga omavahel öeldes: kõige hullem töökoht on tegelikult peakülalisdirigendi oma. Dirigendid omavahel ütlevad selle ameti kohta favourite prostitute!

Seni on ju teie põhitöö olnud mujal.

Olen Eestis hoidnud madalat profiili, peakülalisdirigendina pole ma tõesti püüdnud kuidagi siinseid protsesse mõjutada ja ega sel positsioonil ka mingeid suuri õigusi ei ole. Ometi olen saanud alati vabalt oma repertuaari valida ja selle eest olen väga tänulik. ERSO on asutus, mis peaks koos muusika- ja teatriakadeemia ning rahvusoperiga vastutama kogu Eesti tõsise muusika eest, seda suunama, olema selles osas arvamusiid, seadma kaugemaid eesmärke. ERSO on väga hästi hoidnud parimas mõttes filharmoonilist kultuuri. Siin saavad kokku ja arenevad orgaaniliselt eri generatsioonide muusikud. Vanemalt põlvkonnalt nooremale kanduv traditsioon areneb iga ringiga edasi. Kuigi mängime tihti paarsada aastat vana muusikat, ei ole see mingi muuseum. Ühest küljest peame võtma kaasa teadmised lähikümneidest, kus arenes välja nn historically informed performance practice (ajalooteadlik esituspraktika - toim), teisalt peab aga see kõlama nii nagu äsja loodu, nii et see puudutaks tänapäeva publikut praeguses saalis. ERSO puhul on põlvkondade ühendamise ehk kõige tähtsam. See on katedraal, katus, mille all me kõik kokku saame, kus me vastutame selle eest, mis Eesti muusikaelus toimub. Ja samal ajal on väga tähtis, et muusikutel oleks alati võimalus end n-ö väikeste sööstudena kuskil täiendamas käia, kogemusi saada.

Väiksema riigi puhul on väga oluline, et selline filharmooniline üksus jõuaks inimesteni. Meil on küll võimas orkester Tartus, väiksemad Pärnus ja Narvas, aga ERSO peab jõudma Eestis igale poole - ja mitte ainult Klassikaraadio vahendusel. Eelmisel hooajal tehtud „ERSO muusikute sada kontserti Eestile“ oli selles vallas väga oluline algatus. Väga tähtis on koos muusika- ja teatriakadeemiaga seista ka järelkasvu eest, et verinoored mängijad saaksid minna edasi õppima - ja ükspäev tagasi tulla, või siis mitte, kui läheb teisiti. Väikeses riigis vastutab orkester kogu valdkonna tasakaalu eest. Võrreldes mitmesaja aasta pikkuse traditsiooniga Euroopa orkestritega oleme piisavalt mobiilsed,

suudame laeva vajaduse korral kiiresti pöörata, vastavalt olukorrale reageerida, kui peaks vaja olema. Kui midagi juhtub, siis kas meie mängime oma Beethovenit ikka nii, nagu oleme alati mänginud, või võtame ka ühiskonnale olulistes küsimustes seisukoha?

Avatus teiste kunstivaldkondade poole on samuti tähtis. Seda teemat pole ma kellegagi küll veel arutanud, aga Eesti filmil läheb praegu väga hästi. Oleme igati valmis osalema ka selles valdkonnas, kui meid on vaja. Meil on väga hea orkester - ei ole mõistlik jätta seda võimalust kasutamata. Väikeses riigis oleks sellist koostööd lihtne organiseerida. Oleme valmis ka teatrimuusikat mängima. On ju mõisteta, et rahvusoper peab hea seisma standardrepertuaari eest, hoolitsema lauljate hea käekäigu eest. Meie saaksime rahvusoperit täiendada, esitades teatrimuusikat, mida arusaadavatel põhjustel ei saaks Estonia teatris lavale tuua. Seega võiksime siin pakkuda tervet ja tugevat konkurentsi - mida tahaksin võimalikult palju teha. Peale selle on ju veel teatrimuusika - meil oli mõni aasta tagasi väga inspireeriv koostöö NO99ga - ja loomulikult instrumentaalteater.

Kes on ERSO konkurendid?

Mulle tundub, et kõige lähedasem on meile see publik, kes käib teatris. Ja meile meeldivad ka need inimesed, kes on avatud džässmuusikale. Levimuusikaga me ei konkureeri, oleme sama erinevad kui teater ja televisioon - toredad mõlemad!

Eesti rahvas on teadagi eriti teatrilembene. Vabu õhtuid on vähe, kultuuri palju. Peab olema eriti haarav kava, et etenduse asemel kontserdisaali tulla!

See kõlab küll klassikalise muusika marginaliseerimisena! Kuna ERSO kontsert on üks kord nädalas, teatrisse saab tihemini minna, siis võiks kalendri täitmine ikka teistpidi alata. Me võiksime niisuguse kalendri välja anda küll, kus meie kontserdid on punasega märgitud!

Riiklikul sümfooniaorkestril on lugematu arv ülesandeid, muu hulgas peab ta seisma ju ka rahvusliku muusikapärandi eest.

Jah, Eesti uuema muusika eest on orkester siiani hästi seisnud. Aga kõige selle osas, mis jääb enne 1960ndaid, on olukord ikkagi väga nigel ja sel on palju põhjuseid. Sama probleem on kahjuks kõigis Balti riikides. Läti sõjajärgses muusikas on palju avastamata pärle! Eestis on ka sõjaeelse muusika esitamisel olukord keskpärane. Tasahilju tegeleme sellega. Teine unarusse jäänud periood on sõjajärgsest ajast 1980ndateni. Püüame töötada

kirjastajatega koos, uusi noote välja anda - nii nagu praegu Heino Elleri muusika salvestamisel liigume teatri- ja muusikamuuseumiga käsikäes.

Tänavu pälvisite Eesti Muusikaauhindade jagamisel preemia Erkki-Sven Tüüri muusika plaadi eest Ondine'i plaadimärgi all, eelmisel aastal tunnustas Kultuurkapital teid uue heliloomingu edendamise eest nii Eestis kui ka välismaal. Kumb on siis südamelähedasem - uus või vana?

Kordamööda ja koos tuleb neid asju ajada! Ja vastupidi Eestis ikka veel domineerivale uue muusika spetsialisti imagole juhatan ma mujal ikkagi eelkõige klassikalist repertuaari. Möödunud nädalal Sloveenias Mozarti muusikat, nädal varem Soome Raadio orkestriga Rahmaninovi ja Mussorgski loomingut, järgmisel nädalal Mozarti ja Mendelssohni teoseid.

Selge on see, et kõige selle kõrval peab orkestri hea tervise hoidmiseks mängima ka piisavalt klassikalist repertuaari. Kuidas leida optimaalne tasakaal, et kõike oleks parasjagu? Ühes hooajas on vaid kindel arv reedeid.

Meie ülesandeid on väga palju. Maailmaklassika on vundament, millel see kõik seisab. Järgmist, Beethoveni aastat ei jäta me kindlasti tähelepanuta. Beethoven lõi nüüdisaegse helilooja mudeli, tema loominguga sai alguse kogu nüüdisaegne orkestrimuusika. Kui nüüd lisada siia kogu tema radikaalsus, siis Beethoveni abil on väga hea õppida, mis on sümfoonia või kuidas orkester funktsioneerib.

Ilmselt loodavad teie peale ka kõik uue muusika austajad ... Muidugi, lisaks varasemale loomingule vastutab ERSO ka kogu Eesti uuema Eesti heliloomingu eest. Uut muusikat on kõlanud repertuaaris järjest rohkem ja meil on Eesti heliloojatega hea koostöö. Tahame kaasata veel rohkem noorema põlvkonna heliloojaid. Siit saaksime astuda veel sammu edasi - et saaksime ka osaks maailma juhtivate orkestrite ühistellimustest. See on väga oluline, et ka meil kõlaksid maailma tippheliloojate esiettekanded. Liigne protektsionism ei ole selles valdkonnas mõistlik. Aga repertuaari mõttes tahaksin pilti laiendada kindlasti mõlemas suunas. ERSO ju mängib aeg-ajalt barokkmuusikat - tore oleks, kui ERSO mängiks Bachi regulaarselt, see oleks väga tervislik meile kõigile. Muidugi ka Viini klassikuid. Vanad Neeme Järviga tehtud Haydni salvestised on väga huvitavad. Ja nüüdismuusika mõiste on palju laiem, kui me arvame. On valdkondi, kuhu me ei ole iial sattunud, aga varsti satume.

Keda tahaksite veel ERSO ees näha?

Kõik külalissolistid peaksid olema võimalikult head ja, altruistlikult öeldes, kõik külalisdirigendid võiksid olla paremad kui mina! Meil on väga palju häid dirigente ja neil kõigil peaks olema ERSO ette asja. Sama kehtib ka solistide kohta.

Kas ERSO peaks end rohkem välismaal näitama?

ERSO käib ju päris palju mujal mängimas, turneede arv on pidevalt kasvanud, aga esmatähtis on, et see orkester avaneks just kodumaal võimalikult paljudele inimestele ja võimalikult laias amplituudis. Me oleme ju Eesti, mitte Tallinna orkester.

See on väga keeruline teema. Näiteks, kui riiklikult finantseeritud meediakanal Eestis taotleb laiemat mõju, siis tuleb välistada igasugune elitaarsus, mis klassikalise muusika puhul on üsna keeruline. Kas orkestril saab tänapäeval üldse olla ühiskonnas laiem mõju?

Või kultuuril üldse? See on üks väga oluline XXI sajandi küsimus. Me ju teame, missugune oli seis 1980ndatel, 1990ndatel. Aga on küll kultuuriasutusi, millel on olnud ühiskonnale suur mõju, võtame näiteks Kumu või NO99 teatri. ERSO roll võiks kindlasti olla suurem. Meil on palju teatreid, kunstimuseume vähem, aga vaid üks ERSO. Kui küsida, kui laiaks võiks orkestri repertuaar minna ... Kui kuskil võiks olla see asutus, kes vastutab kvaliteedi eest nii sõnades kui ka tegudes, siis üks nendest asutustest peab kindlasti olema ERSO!

* Neeme Järvi oli orkestri peadirigent kaks korda, aastatel 1963-1979 ja 2010-2020, peale selle eluaegne aupeadirigent aastast 2017.

"See on väga tähtis, et ka meil kõlaksid maailma tippheliloojate esiettekanded. Liigne protektsionism ei ole selles valdkonnas mõistlik."

"Me võiksime niisuguse kalendri välja anda küll, kus ERSO kontserdid on punasega märgitud!"

Olari Elts on meie dirigentide peres täiesti omanäoline mees. Temas pole esiplaanil ei paavojärvilikku südametemurdjat, eriklasilikku rahvameest ega ka neemejärvilikku jutuvestjat. Eltsi ametiaeg ERSO peadirigendina algab 2020. aasta sügisel. Katrin Viil

Anne Aavik

Sarnased uudised

[ERSO uueks peadirigendiks saab Olari Elts \(53%\)](#)

kultuur.err.ee 04.12.2019

[ERSO uueks peadirigendiks saab Olari Elts \(53%\)](#)

ohtuleht.ee 04.12.2019

[FOTOD I ERSO peadirigendiks saab Olari Elts \(53%\)](#)

epl.delfi.ee 04.12.2019

[ERSO avalikustas uue peadirigendi nime \(57%\)](#)

kultuur.postimees.ee 04.12.2019

[Olari Elts: sümfoonia on mäng aja ja vaikusega, tihti me värvimegi vaikust \(58%\)](#)

Eesti Päevaleht 20.12.2019

[Mida soovib Olari Elts ERSOs muuta? \(65%\)](#)

leht.postimees.ee 04.12.2019

[ERSO eesmärgid \(69%\)](#)

Postimees 05.12.2019